

FEKETE KÁROLY – OLÁH MIKLÓS

Interjú Navracsics Tibor közigazgatási és területfejlesztési miniszterrel

Interview with Tibor Navracsics Minister of Public Administration and Regional Development

SZERZŐK:

FEKETE KÁROLY, kutatásvezető, doktorjelölt, Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség (8230 Balatonfüred, Lóczy Lajos u. 62.), ELTE Földtudományi Doktori Iskola, karoly.fekete@balatonregion.hu

OLÁH MIKLÓS, szociológus, nyugalmazott kutatásvezető, olahmiklos@balatonregion.hu

AUTHORS:

KÁROLY FEKETE, Head of Research, PhD Candidate, Balaton Integration and Development Agency (8230 Balatonfüred, Lóczy Lajos u. 62.), ELTE Doctoral School of Earth Sciences, karoly.fekete@balatonregion.hu

MIKLÓS OLÁH, Sociologist, Retired Research Leader, olahmiklos@balatonregion.hu

A Comitatus szerkesztői és olvasói nevében köszönjük az interjú lehetőségét. Élve ezzel, kérdéseinket úgy állítottuk össze, hogy azok egymás után szólnak majd a területfejlesztésért, közigazgatásért, önkormányzatokért felelős miniszternek, a politológusnak és a parlamenti képviselőnek. Az első kérdés afféle bemelegítő, felvezető jellegű. Az utóbbi egy évtizedben nagyon sok jelentős tisztséget töltött be: miniszteri, uniós biztosi, EKF-, Észak-dunántúli kormánybiztosi,¹ Balaton Fejlesztési Tanács társelnöki... stb. pozíciókban. Ezek közül, ha visszatekint, melyekre emlékszik szívesen?

Melyek azok, amelyek maradandó eredményeket hoztak, melyek voltak ezek közül a feladatok közül a legemlékezetesebbek, legsikeresebbek?

Majdnem minden pozíciónál, amit hosszabb ideig betöltöttem, tudok mondani egy olyan dolgot, ami maradandó lehet, más kérdés, hogy maradandó lesz-e. A 2010–2014 közötti közigazgatási és igazságügyi miniszteri időszakot egyértelműen a területi államigazgatás kiépítése fémjelzi. Számomra emlékezetessé teszi a kormányablak rendszer kialakítása, ami a mai napig az állampolgárok elégedettségével találkozunk. Ezen kívül a kormányhivatalok, a járások újbóli létrehozatala, azt hiszem szintén nem vitatott kérdés. A magyar politikai életben ellenzéki és kormánypártok egyaránt támogatják. Ez úgy gondolom, maradandó. Az EU Bizottsági tagságom időszakából – bár most ennek sok magyar egyetem a kárvallottja – az Erasmus program költségvetésének megduplázását tartom ilyennek. Ha nem is maradandó, mert amikor 2027. december 31-én véget ér ez a pénzügyi időszak, akkor ez nyilván meg fog változni és az Erasmus duplázása nem marad fenn vívmányként. Az Észak-dunántúli kormánybiztosi pályafutásomból az Észak-dunántúli kamarákkal, a hat vármegye kilenc kamarájával aláírt stratégiai megállapodás egy ilyen fontos kérdés, ami sok szempontból megelőlegezte a Versenyképes Jársók Programot. A másik kormánybiztosi tevékenységem a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa projektben volt, ami önmagában is maradandó vívmányokat hozott. A mostani miniszteri időszakban abban bízom, legalábbis az eddigi viharok és viták azt sejtetik, hogy a Versenyképes Jársók Program lesz egy ilyen, ami talán maradandó lesz. Illetve a másik, a területfejlesztés területén a térségi szemléletre és a városréségi szemléletre való áttérés.

A magyar történelemben nem tudom volt-e olyan időszak, amikor egyetlen egy tárcánál voltak a közigazgatás, a területfejlesztés, és az önkormányzatisággal kapcsolatos feladatok.

Egyszer volt, a Gyurcsány kormány alatt, Kolber István idején.

A jelenlegi helyzetben mik azok az előnyök, amiket ki lehet hozni ezen a szakterületen ebből a ritkának mondható együttállásból?

Kihoztunk egy új jogi hátteret, a területfejlesztési törvényt, amire nem azért volt szükség, mert annak idején a Baráth Etelék által készített területfejlesztési törvény rossz lett volna. Az egy remek törvény volt 1996-ban. Azért volt erre szükség, mert sok minden változott 1996 óta. Az EU-s források, az intézményrendszer áttekintése mindenképp új keretet adnak, most pedig a térségi szemlélet bevezetése, ami szerintem kihozható ebben a ciklusban. Sajnálatos módon önmagában újdonságként értelmezendő a területfejlesztés ismételt megjelenése. A 2000-es évek elejétől kezdve egyre kevésbé volt jelen a területi szemlélet a magyar politikai döntéshozatalban is. Ez végképp a 2014–2020-as EU-s tervezési időszakokkal szűnt meg, amikor a regionális fejlesztési tanácsok is megszűntek, és a regionális fejlesztési programokat is felváltotta a TOP. Az RFP-kel kapcsolatban jogos volt sok kritika, valóban nagyon sok probléma adódott és a fejlesztési tanácsok működése sok kívánnivalót hagyott maga után. Viszont ez a közel tíz éves szünet azt eredményezte, hogy a területi politikával

foglalkozó szakma végérvényesen meggyengült. Most, amikor 2022-ben újra kezdük a szálakat felvenni, akkor szembesültünk azzal, hogy azok a szakemberek, akik korábban területi tervezéshez, területi politikához értettek, azok általában a piacon valahol munkát találtak maguknak, mert ez egy jól hasznosítható tudás. A fiatalok között nincsenek ilyenek, a Corvinuson is megszűnt a képzés,² ezért miközben a jogi feltételeket alakítottuk, a felsőoktatásban újraindítottuk a Pannon Egyetemen a területfejlesztési képzést. Ismét megpróbáljuk kialakítani azt a szakértelmiséget, akik reméljük, hosszú távon fogják ezt művelni. Abban bízom, hogy 2026-ban, amennyiben a választópolgárok még adnak nekünk lehetőséget a kormányzásra, akkor tudjuk folytatni ezt a munkát, mert önmagában egy új szakpolitika ismételt bevezetésére ez a négyéves időszak nagyon kevés.

Említésre került a területfejlesztési törvény, ami egy meghatározó joganyag lehet, nekem mégis van egy hiányérzetem a tekintetben, hogy a törvényből hiányzik a területfejlesztés definíciója. Eleve ez egy általános probléma szokott lenni, még talán a szakmában is, hogy mi a területfejlesztő önmeghatározása? Miniszterként mi az Ön „területfejlesztés” definíciója?

Én a területpolitika megfogalmazást szeretem jobban, csak ez nem bevezetett az önkormányzati struktúrában. A regionális fejlesztés pedig a területfejlesztés szinonimájának tűnik. Számomra a területfejlesztés elsődleges célja az országon belüli területi különbségek csökkentése. Nem megszüntetése, hanem csökkentése. Annak a problémának a távlatos kezelése, amely abból áll, hogy ha az EU átlagos jövedelemszintjét nézzük, akkor Budapest 158%-on áll, az Észak-Alföld pedig 49%-on. Ez egy olyan fejlettségi szakadék, ami részben dinamizáló erejű is, hiszen mindig lesznek felzárkózó és leszakadó térségek is. Ugyanakkor azt látjuk, ha megnézzük az ország térképeit, kivetítjük a fejlettségi statisztikai mutatókat, több évtizedes rögzült fejlettségi vagy fejletlenségi mintákról van szó. Számomra a területfejlesztés egy arra való kísérlet, hogy a területi kohézió szintjét erősítsük a közjó érdekében, ami nem lefelé nivellálódást, hanem a kevésbé fejlett területek ütemesebb felzárkózását jelenti. Ez alapján távlatosan a magyarországi térségek két nagy kategóriájával foglalkozunk. Remélem, hogy középtávon el tudunk lépni az általunk vágyott irányba, ugyanis az eddigi gyakorlat az, hogy közigazgatási alapú fejlesztéspolitikát végzünk. Települések, falu, város, járás, vármegye stb. Szeretnénk emellé egyre erősebben felhozni a térségi alapú fejlesztés szemléletét, és ebből a szempontból különböztetnénk meg a két nagy kategóriát. Az egyik a várostérségek kategóriája, a budapesti fővárosi térségtől kezdve a kisvárosi térségekig bezárólag. Itt próbáljuk megrajzolni azokat az alapvetően ingázási mutatók alapján kirajzolódó gravitációs tereket, amelyek az egyes városok körül alakultak ki. A másik kategória a periférikus térségek köre. Itt volt már olyan érzékeny vélemény, hogy adott térség kikérte magának a periféria megnevezést, mivel ezzel megbántjuk azokat a településeket, akik ide tartoznak. Ennek ellenére azért maradnék a periférikus térségnél. Ilyenek például a határmenti térségek is, ahol reméljük, a sebek begyógyulnak. Egyelőre nem látni a jelét azonban, hogy például a horvát határ mentén, Horvátország schengeni csatlakozása következtében összenőne Baranya, vagy akár a szlavóniai térség és Baranya-Somogy-Zala vár-

megyék közelednének egymáshoz gazdaságilag a hétköznapi életben. Pedig ez valaha egy együtt élő térség volt. Izgalmas kérdés lesz, hogy Románia schengeni csatlakozásával mi történik a keleti határvidéken Biharban és Szatmárban. Nagy érdeklődéssel várom azt is, hogy Északkelet-Magyarországon a Kassa-Miskolc gyorsforgalmi út valóban segíti-e a térség ismételt összenövését. Ez a külső perifériák problematikája. Emellett van még a belső perifériák ügye, amely vonala nagyjából Kapuvár-Csorna környékén indul dél felé, valahol Keszthelytől nyugatra fordul keleti irányba, majd Belső-Somogy, Belső-Tolna, aztán Szekszárd környékén átlépi a Dunát és a Kiskunság-Nagykunság vonalon tovább haladva északkelet felé kanyarodik. Gyakorlatilag az M9-es autópálya képzelt nyomvonalát követi egy olyan masszív belső periférikus térség, amely szociológiailag és gazdaságilag is különböző szerkezetű terekből áll, de közös bennük, hogy összefüggő területet képezve osztoznak az alulfejlettség státuszában. Összefoglalva tehát én most a hangsúlyt alapvetően a perifériák fejlesztési terveinek a kidolgozására, illetve a várostérségek azonosítására, és ezek fejlesztési koncepcióinak a kialakítására tenném.

A PORTFOLIO tavaly év végén közölt rövid írást a funkcionális várostérségek alakulásáról a HÉTFÁ szerzőitől a KSH napi ingázási adatait felhasználva. Az ott közölt térképeket nézve és a szöveget olvasva most még inkább erősödik bennünk annak a felvetése, amire 2011-ben, az esetlegesen nagyobb számú járássok központjainak kereséskor jöttünk rá: hiányzik a hazai településhálózatból vagy 100-120 kisváros. Nincs-e itt az ideje egy szakmailag minden oldalról átgondolt új településhálózat fejlesztési koncepció kidolgozásának és egy erre épülő megalapozott program készítésének, melyet a vidéki Magyarország népességmegtartó képessége biztosítása, nem utolsá sorban a belső perifériák helyzetének hosszú távú orvoslása érdekében szerencsés volna minél előbb megvalósítani?

Minden olyan változtatást, programot támogatni tudunk, amely a vidéki Magyarország élhetőségét javítja, a belső vagy akár külső perifériák gondjain segít, de a 2026-os választásokig ezek kidolgozására egyelőre nincs szándékunk. Ha ismét bizalmat kapunk, természetesen elgondolkodunk a megoldáson.

Mivel a COMITATUS Önkormányzati Szemle egy, az önkormányzati választásokat feldolgozó számába készül az interjú, váltunk kicsit témát. A júniusi választások sok tekintetben más eredménnyel zárultak, mint a korábbiak. Hogyan értékelné a legutóbbi önkormányzati választások eredményeit?

Magas részvétellel zárult, ez fontos dolog. Egyre erősebben látszik az a tendencia, amely kettéosztja a pártpolitika szempontjából a települési hierarchiát. A nagyvárosokban 30 ezres lélekszámig a pártok meg tudják őrizni a jelenlétüket az önkormányzatokban, 30 ezer alatt pedig a pártok nem kívánatosak. A választópolgárok általában – nem mindenhol, de túlnyomó többségében – negatívan reagálnak a pártjelöltekre, és inkább egyesületek, civil szervezetek jelöltjeire szavaznak, még akkor is, ha ezek nyilvánvalóan egy pártnak az egyesületi jelöltjei. Egy kicsit olyan ez, mintha a kisvárosok szeretnék a pártpolitikát így is kizárni a hétköznapi életükből. A falvakban pedig ma már elsöprő a függetlenek jelenléte. Én azt láttam, hogy

éppen a magas részvételtől adódóan nagy a legitimitása az önkormányzati rendszernek. A választópolgárok odafigyelnek arra, hogy kik a helyi vezetőik, ez feltétel nélkül igaz a polgármesterekre és feltételekkel igaz a képviselőtestületi tagokra. Azt látom, hogy a nagyvárosokban az a vegyes választási rendszer, amely egyéni választókerületeket is fenntart, nem biztos, hogy teljes ismertségnek és elfogadottságnak örvend. Általában az egyéni választókerületi képviselőtestületi tagokat nem nagyon ismerik a választókerületek polgárai. Nem biztos, hogy mindig az adott képviselő passzivitását jelenti mindez, hanem egyfajta érdektelenség is érzékelhető ezzel kapcsolatban a választópolgároknál.

Milyennek látja az önkormányzatok autonómiájának a mai helyzetét, milyen eszközök állnak rendelkezésre az önkormányzatok megerősítéséhez, az önkormányzatiság lényegének kibontakoztatásához?

Nagymértékben függ az erre adandó válasz attól, hogy miként határozzuk meg az önkormányzatiság lényegét. Ha 90-ig visszamegyünk, akkor különböző időszakokra osztható ez a három és fél évtized. Én még emlékszem a vállalkozó önkormányzat szlogenjére, amikor az önkormányzatiság lényegét abban határozták meg, hogy a vagyontárgyakkal szabadon gazdálkodjon az önkormányzat, és ún. kisköztársaságként létezzen az országban belül. Ennek a 90-es évek közepére sok esetben keserű ébredés volt a következménye, hiszen voltak olyan önkormányzatok, amelyek csődbe mentek, elherdálták a vagyont. Ennek hatására elindult egy átstrukturálás. Úgy gondolom, hogy jogi szempontból az önkormányzatok autonómiája abszolút érvényesül, a mindennapi politika és a változó gazdasági környezet az, ami meghatározza sok esetben, hogy mennyire önállóak az önkormányzatok. De ez nagymértékben függ az adott település ambíciójától is. Tehát vannak olyan önkormányzatok, amelyek megelégednek a közösségszervezéssel, gazdasági szerepet nem akarnak játszani, vannak önkormányzatok, akik kifejezetten önállóak akarnak lenni minden területen. Összességében és átlagát tekintve úgy gondolom, hogy ma az önkormányzatiság jól működik Magyarországon. Vannak olyan települések, amelyek ragaszkodnának az iskoláikhoz, vannak olyan települések, amelyek kifejezetten hálásak mind a mai napig, hogy az iskoláikat nem nekik kell fenntartani. Mindig lehet sorolni a kivételeket, de általában ma az önkormányzati rendszer problémáit a források hiányában vagy csorbulásában, a finanszírozás bizonytalanságaiban látom. Úgy gondolom, hogy az önkormányzati rendszer finanszírozási háttere felett talán elment az idő, újra kellene gondolni a megoldásokat. Sokat mond az az adat, hogy az önkormányzatok több mint egyharmada, majdnem 40%-a részesül a rendkívüli kiadások támogatásából. Ez nyilván a kötelező feladatok ellátásának támogatását jelenti. Ha pedig egy halmoznak közel a fele rendkívüli támogatásra szorul, akkor ott van valami probléma.

2011-ben módosult az önkormányzati törvény, ami nagymértékben érintette a települési önkormányzatok feladat- és hatáskörét, és ugyanígy a területi önkormányzatiság feladat- és hatásköreit is alaposan átszabta. Eltelt azóta sok idő. Ez a másfél évtizednyi tapasztalat, a jó gyakorlatok és a problémák ismerete nem teszi-e aktuálissá, hogy – például a minisztérium – áttekintse ezt az időszakot, elemezze a

tanulságokat, és akár újratervezze a feladat-, hatásköri és forrásstruktúrát, esetleg még a választási rendszert is?

Ezt a 2026-os választás előtt semmiképpen nem akarnám, idő lenne rá, de a téma érzékenysége miatt nem tartom reálisnak. Úgy gondolom, hogy szükség lenne egy frissítésre, vannak benne olyan megoldások, amelyek nem biztos, hogy beváltották a hozzájuk fűzött reményeket. Gondolok itt a polgármesterek vizsgájára, vizsgáztatására, ami által nem váltak hozzáértőbbé a polgármesterek. De van egy csomó olyan dolog, amit újra kellene gondolni és átalakítani, de ezt csak a 2026-os választások után, majd a győztes kormány teheti meg.

Ma Magyarországon szinte bárki lehet polgármester. Még a büntetett előéletűek is. Ennek ellenére egyre kevesebb a polgármesterjelölt, az utolsó választásokat kivéve egyre csökkent a részvételi arány. Nem lehet, hogy generálisan át kellene tekinteni az önkormányzatokkal kapcsolatos feladat-, hatáskör- és forrásstruktúrát, ami vonzóbbá teheti ezt a részpolitikát, szakterületet?

Volt egy jelentős fizetésemelés a polgármestereknél.

Október 15-én Ön terjesztette be 22 óra 33 perckor...

30 ezer fő alatt a költségvetés állja a fizetésemelést. Azért tartottam fontosnak, mert szerintem a legmértánytalanabban értékelt szakma a politikai hivatáson belül a falusi polgármester szakmája. Miközben mindenki el van foglalva a nagyvárosi és városi polgármesterekkel, akiknek adva van a polgármesteri hivatal, vannak szakemberei, vele szemben egy falusi polgármester teljesen magára van hagyva. Az esetek túlnyomó többségében eközben a képviselőtestületben helyet foglaló többi képviselő ellenfél, vesztés jelölt volt a választáson. Ők kiélezve figyelik a polgármester minden napját és cselekedetét. Nagyon nehéz szakma polgármesternek lenni, főleg falusi polgármesternek. Ezért próbáltuk meg jobban honorálni. Amivel még továbbra sem vagyok elégedett, mert az önkormányzati szférában a köztisztviselők fizetése így is rendezésre vár. A területi államigazgatásban is óriási elmaradásaink vannak a fizetésekben. Úgy gondoltam, hogy ez legalább első lépésként meg kell, hogy történjen.

A területi önkormányzatok helyzetéről kérnénk egy rövid helyzetértékelést. Valódi területi önkormányzatoknak tartja-e a Magyarországon ma működő vármegyei önkormányzatokat? Mi kell ahhoz, hogy a vármegye ne csak nevében, hanem tevékenységében is tekintélyes legyen, és ne legyen kiszolgáltatva a központi hatalomnak és helyi végrehajtójának, a főispánnak? Másképpen fogalmazva: Milyen közös témáról tud beszélgetni ma egy magyarországi vármegyei önkormányzat elnöke az erdélyi, romániai testvérmegye elnökével?

Szerintem a területfejlesztésről, a regionális fejlesztésről. A vármegyei közgyűléseknek erős szerepük van a területfejlesztésben, és ez tovább erősödik a Versenyképes Járások Programban. Mert minden járási fejlesztési fórum elnöke a vármegyei közgyűlés elnöke lesz. Azért is érdemes megnézni a Versenyképes Járások Program intézményi hátterét, mert ott próbálunk ki egy olyan modellt, amely a jövőben az

egész középszint működését segítené. A vármegyei közgyűlés az a vármegye parlamentje, a kormányhivatal pedig a vármegye szakpolitikai háttere. Ebből a szempontból is nagyon szerencsés, hogy a kormányhivatalok és az önkormányzatok is egy tárca alá kerültek most, mert ugyan mindig volt arra egy hajlam, hogy a főispánokat és a vármegyei elnököket kijátsszák egymás ellen, de az esetek túlnyomó többségében a tapasztalatom az, hogy jó személyes kapcsolat van közöttük. Most megteremthetjük annak a kultúráját is, hogy a kormányhivatal és a vármegyei közgyűlés egymás munkáját segítse. A vármegyei közgyűlés tudja adni a demokratikus legitimitációt. Vármegyei szinten szakpolitikai döntést hoz, a kormányhivatal pedig a szakmai hátteret biztosítja. Ez a Versenyképes Járások Programban pontosan így valósul meg. A vármegyei közgyűlés elnöke a vezetője a járási fejlesztési fórumoknak, a Kormányhivatal pedig gondoskodik a járási fejlesztési fórumok működéséről. Az én terveim szerint a Területfejlesztési Szolgálat mint fokozatosan kiépülő szakpolitikai kapacitás teszi majd azt lehetővé, hogy például egy jövőbeni területfejlesztési tervet a Területfejlesztési Szolgálat dolgozzon ki igény esetén a vármegyei közgyűlés részére. A vármegyei közgyűlés ezt megvitatja, visszaadja, megszavazza, módosítja stb. Tehát szerintem a vármegyék a jövőben a területi politikában kifejezetten hangsúlyos szerepet fognak ellátni. Ez egy nagyon komoly politikai támaszt ad a vármegyéknek. Nem akarok állást foglalni abban a bizonyos intézményfenntartó vármegye kérdésben, ami 2011-ig meghatározó volt, és sokak számára ez volt az ideális állapot. Ez egy más filozófia, ami most érvényesül. Szerintem nem zárja ki a kettő egymást, de egy kicsit, ami most történik, az a magyar történelmi hagyományokhoz való visszatérés – főispán, alispán és a kettő együttműködése.

A vármegyék többségében kiépült és működik egyfajta szakmai kapacitás a területfejlesztésben. Hogy kezelhető az a helyzet, ha emellé érkezik a Területfejlesztési Szolgálat? Hogyan tudnak egymással együttműködni ezek az elsöre párbuzamosnak tűnő kapacitások?

A legnagyobb rugalmasságra törekszünk. Azokban a vármegyékben, ahol már most működő, vármegyei önkormányzat által létrehozott cégek vannak, amelyek területfejlesztési szolgálati feladatokat látnak el, velük közfeladat ellátási szerződést kötünk, azokban a vármegyékben nincs szükség a Területfejlesztési Szolgálat érdemi beavatkozására. Ebből a szempontból négy vármegye érintett erőteljesebben: Vas, Zala, Veszprém és Békés vármegyékben lenne jelen erősebben a Területfejlesztési Szolgálat. Azokban a vármegyékben, ahol ez egy működő rendszer, ott nem akarunk beleszólni. Egy-két közfeladatellátási szerződést kötünk, és hagyjuk, hogy működjön a jól működő rendszer.

A kiemelt térségek esetében a Területfejlesztési Szolgálat és a kiemelt térségek egymást kiegészítő feladatellátásban működhetnek?

Ez a Balatonnál merül fel igazán. A kiemelt térségek jellemzően finanszírozási nehézségekkel küzdenek, azzal, amivel a Balaton is küzd. Szerintem igen, ki kell találni és tudunk együttműködni.

Látja-e annak szükségességét, lehetőségét, hogy a korábban említett feladat- és hatáskörök mellett újabbakkal egészüljenek ki a területi önkormányzatok? Ha igen, melyek lehetnek ezek? Illetve egy másik kiterjesztési lehetőség is adná magát. Régóta beszéd tárgya a szakmában a megyei jogú városok esetleges beemelése a vármegyei közgyűlésbe. Nem lenne időszerű ennek a kérdésnek az újragondolása?

Politikailag nagyon érzékeny kérdésekről van szó, mindkét esetben. Annak idején, 2010-2011 körül én híve voltam annak, hogy a megyei jogú városok bekerüljenek a megyei közgyűlésekbe. Akár speciális kapcsolatrendszerrel szabályozva, de ilyen értelemben a megyék akár konzultatív fórumként is, de létezzenek így. Akkor ebben kisebbségben maradtam a frakción belül is, persze, akkor még polgármesterek is tagjai voltak a frakciónak. Lehet olyan megoldás, ami szorosabbra fűzi a megyei jogú városok és vármegyék közötti kapcsolatrendszert, különösen annak fényében, hogy látom, hogy az utóbbi időben a történelmi hagyományok is megjelennek, mint megyei jogú várossá nemesítő érvek, pl. Esztergom és Baja esetében. Tehát ha a megyei jogú városok ilyen ütemben szaporodnak, akkor gyakorlatilag a városi önkormányzatok és a vidéki önkormányzatok közötti különbség áll elő.

Azt látom, hogy a szétponosításnak a legérzékenyebb pontja és legnagyobb buktatója a költségvetési fegyelem. Azokban az országokban, ahol akár föderációként területi hatalommegosztás van, mint pl. Spanyolország esetében egy széleskörű szétponosítás van autonóm területekkel, ott a legnagyobb veszélyt az jelenti, hogy a teljes fiskális felelősséggel nem rendelkező, de nagy önállósággal bíró területi egységek a központi költségvetést veszélyeztetik a költekezésükkel. Ezért kellett nálunk is az önkormányzati rendszer adósságkonszolidációját végrehajtani. Azt látom, hogy ma – ez látszik is az önkormányzatok gazdálkodásán, a szabályozó jogszabályokon – van egy nagy bizalmatlanság, óvatosság az önkormányzati szférával szemben, ami még nem oldódott meg, mert szerintem az adósságkonszolidáció még túl közeli ehhez. Ha megfelelő szabályrendszer van kidolgozva, amely szigorú keretek között tudja tartani a költségvetési gazdálkodást, akkor a szétponosítás is megvalósulna.

Publikációk sora foglalkozik azzal, hogy Magyarországon az utóbbi időben egyre kevésbé sikeresek, egyre versenyképtelenebbek a szakpolitikák. Van viszont olyan szerző, pl. Labanino Rafael, aki azt állítja, hogy Magyarországon egyáltalán nincsenek szakpolitikák és ez tudatos politika eredménye. Ön szerint vannak-e Magyarországon szakpolitikák, sikeres szakpolitikák, és ezeken belül hol helyezkedik el a területi politika?

Vannak szakpolitikai közösségek. Van szakmai közvélemény. Másrészt ezek kormányzati leképeződéssel is megjelennek. Nagyon nehéz lenne egy Banai Péter Benőre azt mondani, hogy nem szakpolitikus, kiváló költségvetési politikus, és lehetne sorolni még csomó embernél ugyanezt. Az kétségtelen, hogy az a fajta kiválasztás, amit a szocializmusban megszoktak, amikor a miniszteri és az államtitkári pozíció gyakorlatilag a szakmai karrier csúcsát jelentette, az általában a demokráciában nem így szokott lenni. Mindig azt szoktam mondani, hogy nem azért vagyok a közigazgatási és területfejlesztési miniszter, mert én vagyok a legkiválóbb közigazgatási és területfejlesztési szakember az országban. Hanem az én feladatom az, hogy a leg-

kiválóbb közigazgatási és területfejlesztési szakembereket nyerjem meg magamnak, azért hogy a legjobb színvonalú szakpolitikát tudjuk végrehajtani. A demokráciában ez így működik: én miniszterként a politikai felelősséget vállalom. Ez így van másoknál is, de talán az én személyem körül is nagyjából – vékony ceruzával – de körbe rajzolható egy szakpolitikai profil. Én soha nem tudnék gazdaságpolitikával foglalkozni, vagy pártpolitikában sem vagyok annyira erős, közben viszont a közigazgatási politikában az elmúlt 15 évben több megoldás köthető a nevemhez. Tehát ilyen értelemben én azt tudom mondani, hogy vannak szakpolitikuskok Magyarországon, de szakpolitikai viták nem biztos, hogy vannak. Én most nem tudnék megnevezni olyan közigazgatási politikust, vagy olyan aktív területfejlesztési politikust, akit másik pártból vitára hívhatnánk. Azok, a korábban más pártoknál, más kormányoknál dolgozó kiváló területfejlesztési szakemberek Szaló Pétertől kezdve Baráth Eteléig, ők itt vannak most nálunk. Rendszeresen vendégeink és felszólalóink a rendezvényeinken, tanácsaikkal segítik a munkánkat. Én nem látok ma, de lehet, hogy ez az én korlátoltságom, a Mi Hazánknál, a DK-nál vagy a Momentumnál területfejlesztési szakembert, közigazgatási szakembert. A Tisza Pártnál sincs, ott csak Magyar Pétert látom. A magyar politika általában az állammal nem szeret foglalkozni. Nem tudok mondani olyan magyar politikust, aki az állammal nem úgy foglalkozna, hogy minél olcsóbb az állam, annál jobb. Ez félrevezető közhely szerintem.

A Versenyképes Járások Programra térjünk vissza néhány gondolat erejéig. Kb. 250 millió forintról van szó évente járásonként. Elegendő ez a forrás azokhoz a célokhoz, amit el kellene érnie a programnak?

Összesen 65 milliárd forint áll rendelkezésre. Ez azt jelenti, hogy a 174 járásból 135 járás esetében, ahol nem éri el a 2024-ről 2025-re történő iparüzési adó növekmény a 250 millió forintot, ott a kalkuláció szerint erre az összegre tudta a költségvetés kiegészíteni. 6 járás esetében, ahol megyeszékhely a járásközpont (Zalaegerszeg, Kaposvár, Szekszárd, Békéscsaba, Eger, Salgótarján) és nem éri el a növekmény az 500 millió forintot, kiegészítjük 500 millió forintra. Ez eddig 141 járás a 174-ből; a maradék 33 járásnál, ahol nagyobb a növekmény mint 250 vagy 500 millió Ft, ott pedig ez a nagyobb összeg képezi a pályázati alapot.

Elegendő lesz azoknak a céloknak a megvalósításához, amit ettől a modelltől elvár a minisztérium?

A cél az, hogy kezdődjön meg az együttműködés, ez a forrás ebben az évben arra elég lesz. Ugyanakkor távlatosan természetesen 250 millió forintos keret egy járásnak szinte semmi. Éppen ezért most ez egy kísérleti év, a 2025-ös év. Ez egy hosszabb szakpolitikai vita eredménye volt, ami a szolidaritási hozzájárulással kapcsolatban a Kormányon belül is zajlik, miközben senki nem kérdőjelezi meg, hogy a szolidaritási hozzájárulás valóban a területi egyenlőtlenség csillapítását szolgálja. Nincsen olyan kimutatás, amely pontosan megmondaná, hogy hol és hogyan csillapította ez a területi egyenlőtlenségeket, miközben a Versenyképes Járások lehetőséget ad arra, hogy azonosítható módon kövessük a közpénz útját, hogy milyen projektekre megy. És

éppen ezért abban bízunk, hogy 2025-ben a Versenyképes Járások el tud indulni, és el tudja érni azt a célját, hogy a járásokon belüli önkormányzatok együttműködnek, tudnak közösen projektet fejleszteni, döntést hozni, végrehajtani. Ha ez így lesz, akkor 2026-tól kezdve a szolidaritási hozzájárulás remélhetőleg nagyobbik része is belekerül a területfejlesztési alapba. Az viszont már azt jelenti, hogy adott esetben milliárdos összegekkel pályázhatnak, vagy vehetnek részt a fejlesztésekben a járások.

Mi az, amit elsősorban elvár ettől a programtól? Mi az, aminek teljesülnie kellene 5 éven belül?

Ha erre a merészségre vállalkozunk, hogy 5 éves távlatról beszéljünk, akkor azt szeretném, hogy 5 év múlva már magától értetődő legyen, hogy Veszprém és a környező települések, Székesfehérvár és a környező települések, Debrecen és a környező települések közösen fogalmazzák meg a projekteiket, és együtt hajtás végre pl. egy debreceni kórház fejlesztését. Vagy a közösségi közlekedés, az ingázási feltételek minőségfejlesztését, vagy az oktatási intézmények fejlesztését, mert ezek közös érdekek. A mai belső migrációs tendenciák egyik markáns folyamata, hogy az emberek a nagyvárosokból kiköltöznek a környező településekre, nagyrészt azért, mert ott olcsóbb az ingatlan, de részben azért is, mert szeretnek barátságosabb környezetben lakni. Ezzel együtt visszajárnak a városba dolgozni, a gyerekeket visszahozzák iskolába, ott élnek az életüket. Ebből adódóan egy, a hétköznapi élet által már megvalósított szimbiózis van a város közigazgatási határain kívüli települések és a határokon belüli területek között, mint az északi féltekén számos helyen. A fejlesztéspolitika eddig még nem tudta követni ezt a léptékváltást. Abban bízom, hogy a Versenyképes Járásoknak köszönhetően 5 év múlva már magától értetődő lesz, hogy mindenki várostérségekben gondolkodik.

Lehet ebből siker esetén hosszabb távon olyan fejlemény, hogy a járások saját területi önkormányzatisággal bírjanak belátható időn belül Magyarországon? Van körülöttünk is olyan modell, ami a járási szintű önkormányzatiságot követi délen, északon is.

Én ezt ma Magyarországon túl érzékeny témának tartom, úgy gondolom, hogy egy erős és jogos vágy minden település részéről, hogy saját polgármestere legyen. Ezen belül a munkamegosztás az egy másik kérdés. A fejlesztési fórum úgy néz ki, hogy az önkormányzati székhely települések polgármesterei szavazati joggal vesznek részt benne, a nem székhely települések polgármesterei pedig konzultációval.

Lát-e a Versenyképes Járások Program által megtestesített modellben kockázatokat? Megvannak-e a kooperációs kultúrának a gyökerei, egyrészt a magyar önkormányzatiságban, területfejlesztésben, forráselosztásban?

Óriási kockázatokat látok. Akinek pénze van, az nem szívesen osztja meg a pénzét a térség más településeivel. A személyes kapcsolatok is valóban olyan természetűek lehetnek, hogy két olyan település, ami nem szükségszerűen kell, hogy együttműködjön, egészen kiváló együttműködést tudnak kialakítani, mert szimpatizál egymással a két település polgármestere. Máshol, ahol meg együtt kellene működni,

nem tudják ezt megtenni, mert nincs meg az érzelmi kapcsolat. Ez egy kockázat, de ez a kockázat szerintem bekalkulálható és megéri. Én látok pozitív példát, sőt pozitív példa volt az Európa Kulturális Fővárosa projekt, ahol 116 település működött együtt úgy, hogy legnagyobb meglepetésünkre még társfinanszírozási sémában is működött. Azoknak a településeknek, amelyek részt akartak venni, ha járászékhelyről volt szó, akkor 2 euró/lakos/év hozzájárulást kellett fizetniük, ha pedig nem járászékhely, akkor 1 euró/lakos/év hozzájárulás volt a díj. Ezt 116 település vállalta. Ez egy nagyon komoly fegyvertény. Persze az elején lesznek majd veszekedések, ajtócsapkodások, sértődések, ahogy a bejelentésnél is voltak ilyenek, de abban bízom, hogy hasonló mintázat játszódik majd le itt is. Egész egyszerűen a fejlesztéspolitika nem tud szintet lépni, ha megmaradunk annál, hogy minden település ugyanazokat a fejlesztéseket hajtja végre.

Vannak-e prioritások, elvárások, amelyekhez illeszkednie kéne az egyes járások érkező projektjeinek?

Mi kifejezetten nem szeretnénk prioritásokat meghatározni, mert így is megkaptam a sajtótól, hogy együttműködésre kényszerítem az önkormányzatokat. Ennél viccesebb mondat szerintem nincs. Én vagyok a kegyetlen ember, aki együttműködésre kényszerítem az önkormányzatokat. Azért nem akarok prioritásokat mondani, mert ezt tesztévnék tartjuk. Kíváncsiak vagyunk, hogy milyen együttműködési hajlandóság van, ezért nem csak fejlesztésekre lehet költeni, hanem üzemeltetésre is. Nyitottak vagyunk arra, hogy több járás együttesen fogalmazzon meg projektjavaslatokat, és akkor összeadódnak a tervek és források, sőt adott esetben több éves projektek is lehetnek, és akkor ütemezéssel meg tudjuk oldani a végrehajtást. Igyekezünk a lehető legrugalmasabbak lenni, mert azt tartjuk a fontosnak, hogy elinduljon valahogy a közös gondolkodás, aztán kiforrja magát a szisztéma.

A Magyar Falu Programnak volt egy szakma részéről érkező kritikája, hogy nem volt mellé monitoring rendelve. Milyen monitoring struktúrát terveznek a Versenyképes Járások Program kapcsán?

Projektekre lehet pályázni, projektről szólnak a döntések és a projekt megvalósulását mindenképpen nyomon fogjuk követni.

Kiegészítjük a kérdést azzal, hogy a mai és a közelmúltbeli fejlesztési monitoring a legtöbb esetben megelégszik projektszintű, pénzről történő elszámolással, a rendelkezésre álló források minél teljesebb mértékű lehívásával. Senki nem foglalkozik azzal, hogy milyen gazdasági (pl. versenyképességi), társadalmi (pl. népességmegtartó képesség) problémákat, egyéb térségi problémákat oldanak meg? A lényeg, hogy egy programon, projekten belül legyen elkölthető, elszámolva a forrás és onnan kezdve nincsen semmi látnivaló. Egy szofisztikáltabb áttekintő integrált monitoring tevékenység meg tud-e valósulni a jövőben?

Akkor tud egy monitoring rendszer megvalósulni, ha a Kormány mondja meg, hogy milyen fejlesztést akar látni. Mert akkor tudja, hogy milyen problémát akar vele kezelni. Most 2025-ben ne mondjuk azt, hogy pl. az oktatáspolitikát a priori-

tás, az oktatási intézmények hozzáférhetőségét akarjuk javítani, és ilyen projekteket fogadunk be. Ekkor lehetnének mérőszámok. Mi azt mondjuk a járásoknak, hogy fogalmazzák meg, hogy milyen projekteket akarnak. Minden járás maga fogalmazza meg, hogy saját maga számára mi a legnagyobb probléma. Tudok olyan járásról, ami azon gondolkodik, hogy PET CT-t vesz az adott járásszékhely kórházába, hogy a térségi ellátást megvalósítsa. Tudok olyan járásról, amelyik a közösségi közlekedés járatsűrűségén akar javítani azért, hogy a Volánnak többet fizet, és ezért több járatot kér. Lényegében nem tudunk egy egységes monitoring rendszert kiépíteni, az elégedettségi mutató a monitoring mércéje itt.

Magyarország versenyképességével kapcsolatos a következő kérdés.

Az elmúlt bő tíz esztendőben kétségkívül számottevő, érzékelhető fejlesztések történtek az országban. Viszont ahogy az ember visszanézi azokat az összehasonlító statisztikai mutatókat, amelyekkel ezeket a folyamatokat elemezni szoktuk, azt látjuk, hogy Magyarországon növekedtek a területi különbségek, az ország egésze pedig a GDP-ben, a jövedelmi, egészségügyi mutatóknál veszített korábbi nemzetközi pozícióiból. Mi az, amit ez alatt az időszak alatt csinálhattunk volna jobban? És ha van ilyen, akkor hogyan lehetne ezeket a csorbákat kiköszörölni annak érdekében, hogy növeljük az ország versenyképességét?

Nem tudom, talán fel kellett volna készülnöm a területi különbségek tekintetében, de 2004–2024 között, ha az EU csatlakozás időszakára vetítjük vissza az adatokat, akkor 2004 és 2010 között Budapest kivételével a régiók stagnáltak. Budapest szárnyalt. 2010–2024 között elindult egy lassú felzárkózás. A régiók között csökkentek a területi különbségek, ennek a motorja a Közép-Dunántúl és a Nyugat-Dunántúl volt. És Budapest továbbra is szárnyalt. 2020-21-ben a koronavírus járvány miatt a Nyugat-Dunántúl megtorpant és a Közép-Dunántúl átvette a vezetést. Valamennyire az ún. felzárkóztatandó térségek (Dél-Dunántúl, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Észak-Magyarország) is folytatták a felzárkózást. Az Európai Unió források kétharmada a felzárkóztatandó régiókba megy. Csak egyharmada megy az Észak-Dunántúlra, Közép-Dunántúlra, egy kis része Budapestre. Szerintem 2010–2024 között megindult egyfajta felzárkózási folyamat, aminek egyik eredménye, hogy ha országos szinten nézzük, akkor az EU átlagos fejlettségének 77%-án áll ma az ország, ami nem rossz. Görögországot lehagytuk, és Portugáliával egy szinten vagyunk. Amikor minket összehasonlítanak gazdasági teljesítmény tekintetében más országokkal, ott azért egy Lengyelországgal vagy Romániával való összehasonlításnál nem szabad elfelejteni, hogy lélekszámukat tekintve sokkal nagyobb gazdaságok, sokkal nagyobb piacok. Tehát a magyar gazdaságnak mások a növekedési perspektívái. Úgy gondolom, hogy a 2010–2024 közötti időszakban felzárkózási szempontból nem mutatunk rossz eredményt.

Világot járt ember, jegyzett politológus Navracics Tibor. E minőségében kérdezzük, hogy mekkora „istenkísértés” lenne Magyarországon egy, vagy több regionális párt megjelenése?

Én reálisan nem látok ma olyan regionális törésvonalat Magyarországon, amely politikai relevanciával telítődne. Kettő ilyet tudnék mondani, ami létező törésvonal, de

politikailag ez nincs feltöltve jelenleg, ez a Budapest és a vidék, a másik pedig a Hunnia-Pannonia. De nem láttam, hogy erre bármilyen politikai dimenzió ráépülne.

A Balatonnál azért néha felröppen, hogy egy regionális alapon szerveződő párt révén hatékonyabban érvényesülhetnének egyes térségi érdekek...

Az én családtörténetem az olyan, hogy Balatonlellétől Balatonalmádiig ível. Azt mondhatjuk, hogy a balatoni identitás megnyilvánul, de azért ha jobban megnézzük, akkor ma egy marcali és egy veszprémi, vagy egy balatonalmádi és balatonbényei polgár hétköznapja között nincs sok közös. Ezért vagyok mániákusa a balatoni körvasút megteremtésének. Az, hogy nincs egységes balatoni régió és regionális identitás csak nagyon absztrakt szinten, annak tudom be, hogy nincs ma kézzelfogható kapcsolat a balatoni települések között. És a balatoni körvasút minimális pénzből ezt tudná megoldani, ráadásul óriási turisztikai hozadék is lenne.

Jelenlegi tudásunk szerint 15 hónap múlva parlamenti választások lesznek Magyarországon. Indul-e és ha igen, akkor hol tervezi ezt?

Nagyon bízom benne, hogy tudok indulni, szeretnék indulni, a Veszprém vármegyei 3-as választókerületben, ami a legszebb választókörzet. Érdekes lesz a választás, az átalakuló balatoni helyi társadalmak szempontjából is, ennek már az önkormányzati választáson is látszottak a jelei. Számos konfliktus alakul a Balatonnál, de a legnagyobb csata majd akkor lesz, ha Budapesten megszűnik a kedvezményes parkolás, és a budapestiek ténylegesen átjelentkeznek...

Miniszter úr, köszönjük az interjút!

Az interjú Veszprémben, 2025. január 16-án készült.³

JEGYZETEK

- 1 A Kormány 1567/2020. (IX. 4.) Korm. határozata az Északnyugat-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna komplex fejlesztéséért felelős kormánybiztos kinevezéséről és feladatairól (szerk.).
- 2 Regionális és környezeti gazdaságtan MSc szak magyar és angol nyelven (szerk.).
- 3 KTM részéről jóváhagyva: 2025.01.29.11.17.

Papp György: Színes fejkendő